

DOI: 10.18276/sip.2016.44/2-01

Hanna G. Adamkiewicz*

Politechnika Gdańska

TEORETYCZNE ASPEKTY KONKURENCYJNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ – KONCEPCJA KATALIZATORA PRODUKTYWNOŚCI

STRESZCZENIE

W artykule zaproponowano ujęcie konkurencyjności międzynarodowej jako katalizatora produktywności ekonomicznej. Przyjęto, iż jest to właściwość, która określa zdolność kraju do tworzenia warunków wzrostu produktywności oraz pożądanych zachowań rynkowych w sytuacji, gdy kraje pozostałe czynią to lepiej, sprawniej i efektywniej. Tak pojęta konkurencyjność tkwi w otoczeniu procesów produkcyjnych, sprzyjając wzrostowi gospodarczemu.

Słowa kluczowe: konkurencyjność międzynarodowa, wzrost gospodarczy, katalizator produktywności

Wprowadzenie

Celem artykułu jest ustalenie teoretycznych podstaw ekonomicznych koncepcji „konkurencyjności międzynarodowej” (rozumianej jako „konkurencyjność kraju”) zaproponowanej przez Portera (1990), która jest stosowana przy sporządzaniu rankingów krajów, między innymi przez Światowe Forum Ekonomiczne (World Economic Forum – WEF) oraz Międzynarodowy Instytut Zarządzania Rozwojem

---

* E-mail: had@zie.pg.gda.pl

(International Institute for Management Development – IMD)¹. W niniejszym opracowaniu postawiono hipotezę, że odpowiednio zmodyfikowana koncepcja konkurencyjności międzynarodowej jest katalizatorem produktywności ekonomicznej kraju. W tym celu przeprowadzono krytyczną analizę metodologii opracowanej między innymi przez wyżej wymienione instytucje, podejmując próbę konceptualizacji pojęcia „konkurencyjności międzynarodowej”, utożsamiając ją z „katalizatorem produktywności kraju”. W tym celu zaproponowano zbiór aksjomatów, które umożliwiają operacjonalizację tak rozumianej konkurencyjności międzynarodowej (elementy składające się na konkurencyjność), polegającą na opisanu tych elementów za pomocą zmiennych, które mogą być poddane pomiarowi. Jednak ten ostatni aspekt stanowić będzie przedmiot dalszych badań i kolejnych publikacji.

1. Geneza badań nad konkurencyjnością międzynarodową – uwagi polemiczne

Konkurencyjność międzynarodowa mocno tkwi w świadomości menedżerów korporacyjnych, a w ciągu ostatnich kilkunastu lat utrwaliła się także jako kategoria, do której nawiązują decydenci rządowi, uzasadniając nią słuszność prowadzonej polityki ekonomicznej. Przedsiębiorstwa konkurują o rynki zbytu i zasoby, mierząc konkurencyjność, między innymi, relatywnymi udziałami rynkowymi własnej produkcji (Ajitabh, Momaya, 2004) oraz opracowując strategie konkurencyjności w celu efektywniejszego prowadzenia działalności gospodarczej z uwzględnieniem ekspansji na rynki międzynarodowe. Postrzega się ową konkurencyjność jako potencjał ekonomiczny przedsiębiorstwa w porównaniu do konkurentów, działających na rynku globalnym, na którym produkty, usługi, ludzie i innowacje przemieszczają się swobodnie, mimo występowania granic państwowych i administracyjnych (Chao-Hung, Li-Chang, 2010). Konkurencyjność międzynarodowa jest produktem szkół zarządzania (Lall, 2001). Inspiracją była koncepcja Portera, który uznał, że kraje konkurują ze sobą na wzór przedsiębiorstw.

Współcześnie w badaniach nad konkurencyjnością międzynarodową dominuje podejście uznające produktywność za kategorię jej tożsamą. Oughton i Whittam (1997) twierdzą, iż konkurencyjność międzynarodowa to długookresowy wzrost pro-

---

¹ Raporty WEF mają charakter bardziej akademicki i są publikowane przez wydawnictwo naukowe Oxford University Press, natomiast raporty IMD mają charakter bardziej biznesowy, nie są nastawione na prestiż akademicki.

duktywności, skutkujący wyższym standardem życia, który jest efektem rosnącego zatrudnienia lub utrzymywania zatrudnienia bliskiego pełnemu. Już na początku lat 90. XX wieku Porter (1990) reprezentował pogląd, iż jedyne sensowne rozumienie konkurencyjności międzynarodowej wiąże się z krajową produktywnością, a istotą konkurencyjności jest zdolność gospodarki do zagwarantowania wzrostu standardu życia oraz do zapewnienia wysokiego poziomu zatrudnienia na trwałej i zrównoważonej podstawie. W późniejszym okresie oświadczył zdecydowanie, że prawdziwa konkurencyjność to taka, która mierzy produktywność, wskazując na występowanie bezpośredniego związku między tak pojmowaną konkurencyjnością a standardem życia obywateli. Natomiast mikroekonomiczne podstawy produktywności opierają się na zaawansowanej zdolności kraju do konkurencyjności na rynku międzynarodowym i poprawy jakości otoczenia biznesowego, w którym prowadzą działalność podmioty gospodarcze (Porter, 2004). W ostatnich latach WEF również jednoznacznie utożsamia konkurencyjność międzynarodową z produktywnością (Sala-i-Martin, Bilbao-Osorio, Di Battista, Drzeniek Hanouz, Geiger, Galvan, 2014), definiując ją jako zbiór czynników, polityk i instytucji, które determinują ową produktywność, warunkując tym samym poziom prosperity, który osiągnąć może dana gospodarka.

Trudno się z tym nie zgodzić, tylko dlaczego w metodologii pomiaru konkurencyjności międzynarodowej takich instytucji, jak WEF oraz IMD, uwzględnia się także przejawy życia społecznego, natomiast interpretacje publikowanych rankingów utożsamiane są głównie z produktywnością, choć w żadnym opracowaniu nie dokonano nawet elementarnej jej analizy?

Jednak wiele instytucji² dowodzi, że analizy konkurencyjności krajów i formułowane na tej bazie strategie ich rozwoju mają swoją legitymizację. Natomiast ekonomiści podchodzą z dużą dozą sceptycyzmu zarówno do samej koncepcji, jak i jej zastosowań. Celowość prowadzenia jakichkolwiek badań nad konkurencyjnością międzynarodową zdecydowanie zakwestionował Krugman (1994), który jest zdania, że kraje nie konkurują ze sobą tak jak firmy. W efekcie działania mechanizmu konkurencji firmę można wyeliminować z rynku, natomiast kraju – nie. Echa burzliwej

² Wśród najważniejszych instytucji, które zajmują się badaniami konkurencyjności międzynarodowej, należy wymienić: World Economic Forum oraz Institute for Management Development. Natomiast instytucje takie, jak Joint Research Centre, Institute for the Protection and Security of the Citizen, w swoich opracowaniach modyfikują metodologię zaproponowaną przez wymienione powyżej ośrodki badawcze. Zob. Annoni, Kozovska, 2010. Z kolei Austrian Institute of Economic Research w ciągu ostatnich lat opublikował kilka ważnych prac na temat konkurencyjności krajów unijnych w ramach projektów realizowanych pod egidą Komisji Europejskiej.

polemiki, której łam udzieliło czasopismo „Foreign Affairs” w lipcu–sierpniu 1994 roku, nie umilkły całkowicie, co oznacza, iż problem konkurencyjności kraju nadal jest otwarty.

2. Wzrost gospodarczy i produktywność ekonomiczna

W modelach wzrostu gospodarczego, które są rozwijane w ramach nowej teorii wzrostu, zakłada się, iż siłą napędową jest akumulacja wiedzy, a podstawowe znaczenie odgrywa kapitał rozumiany szerzej niż tradycyjnie, czyli uwzględniający także kapitał ludzki. W modelowych ujęciach przyjmuje się cztery zmienne: siłę roboczą, kapitał, technologię oraz produkt jako zmienną wynikową (Romer, 2000).

W ciągu ostatnich kilkunastu lat wzrosło znaczenie instytucji (Acemoglu, 2003; Rodrik, Subramanian, Trebbi, 2004; Bouis, Duval, Murtin, 2013), zwłaszcza rządowych i publicznych, w tworzeniu makroekonomicznych regulacji, które przyczyniają się do rozwoju firm lub stanowią istotną jego barierę w długim okresie. Poszukuje się przyczyn stagnacji czy regresji w czynnikach odmiennych od tych, które są ujmowane w tradycyjnych teoriach wzrostu gospodarczego (Acemoglu, Johnson, Robinson, 2001; Vijayaraghavan, Ward, 2001; Rodrik i in., 2004; Rodriguez-Pose, Storper, 2006), upatrując je właśnie w instytucjach. Ponadto, bada się wpływ instytucji na wzrost gospodarczy, uznając, że jest on co najmniej tak istotny, jak wpływ czynników tradycyjnych takich, jak zasoby fizyczne i ludzkie oraz transfer technologii jako przejaw postępu technicznego (Hall, Jones, 1999). Wśród najkorzystniejszych rodzajów instytucji, które warunkują dynamiczny rozwój kraju wymienia się zaufanie (Knack, Keefer, 1997; Zak, Knack, 2001; Knack, 2003; Beugelsdijk, de Groot, van Schaik, 2004) i kapitał społeczny (Putnam, Leonardi, Lanetti, 1993; Boix, Posner, 1998; Beugelsdijk, van Schaik, 2005). Podkreśla się także znaczenie instytucji formalnych, wśród których wyróżnia się prawa własności i regulacje z tym związane, które przyczyniają się do wzrostu gospodarczego (Rodrik i in., 2004; Acemoglu, Johnson, Robinson, 2005).

Wynika z tego, że kwestiom instytucjonalnym w badaniach konkurencyjności międzynarodowej należy poświęcić więcej uwagi, ponieważ uwarunkowania tkwiące w otoczeniu dalszym przedsiębiorstwa mają wpływ na dynamikę rozwoju gospodarczego danego kraju i jego relatywnie wysoką produktywność.

Nawiązując do podstawowych intencji zainteresowania się konkurencyjnością krajów, można skonstatować, że były to poszukiwania pojęcia szerszego od „wzrostu gospodarczego” czy „makroproduktywności”, na bazie którego można byłoby określić obszar badawczy, umożliwiając makroekonomiczne studia benchmarkingowe.

Przeważająca większość koncepcji konkurencyjności międzynarodowej to próby formułowania rekomendacji praktycznych, mające skutkować pożądanymi działaniami z punktu widzenia danego kraju i w jego interesie. Jeżeli uznajemy, że kraj dąży do rozwoju i ekspansji na rynki międzynarodowe, to działa dwutorowo: tworzy realia rodzimym przedsiębiorstwom, umożliwiające im efektywną działalność na rynku lokalnym, na którym muszą sprostać konkurencji zarówno z innymi podmiotami krajowymi, jak również z firmami zagranicznymi, oraz umożliwia im ekspansję na rynki międzynarodowe, na których konkurują w rzeczywistości tworzonej przez inny kraj. W pierwszym i w drugim wypadku te uwarunkowania, choć zmienne w czasie, sprzyjają wzrostowi produktywności danego kraju, natomiast na pewno nie są czynnikami produkcji w sensie ekonomicznym, ponieważ nie zużywają się po zakończeniu cyklu produkcyjnego.

3. Koncepcja katalizatora produktywności ekonomicznej

Można więc przyjąć hipotezę, iż to, co determinuje procesy produkcyjne w gospodarce, można traktować jak katalizator produktywności ekonomicznej. Aby jednak było to możliwe, ów katalizator powinien bazować na czynnikach składowych, które spełniają następujące aksjomaty:

- kontekst międzynarodowy – czynniki składowe dotyczą aktywności kraju na rynku międzynarodowym lub odnoszą się do jego funkcjonowania w systemie gospodarki światowej;
- kompetencje narodowe – czynniki składowe są kształtowane instytucjonalnie, co oznacza, że są one w gestii rządu i instytucji państwa;
- separowalność³ – czynniki składowe tworzą zbiór odrębny od zbioru czynników produkcji i od samego produktu, nie powinny więc uwzględniać: pracy, zasobów pracy, kapitału fizycznego i ludzkiego oraz postępu technicznego;

---

³ Produkt jako zmienna wynikowa oraz siła robocza, kapitał i technologia są uwzględniane w modelowych ujęciach wzrostu gospodarczego.

- interaktywność⁴ – czynniki składowe są w stanie wchodzić w interakcje z czynnikami produkcji;
- trwałość – interakcja między danym komponentem i czynnikiem produkcji nie zużywa komponentu w jednym cyklu produkcyjny.

Współcześnie żaden z krajów nie ma charakteru gospodarki autarkicznej. Jednak udział poszczególnych państw w wymianie międzynarodowej jest bardzo zróżnicowany, warunkowany poziomem ich rozwoju ekonomicznego, społecznego oraz sytuacji politycznej. Prowadzenie jakiegokolwiek działalności gospodarczej ma na celu osiągnięcie zysku. W wypadku rynku międzynarodowego podstawową przesłanką danego kraju jest dążenie do wypracowania przewagi komparatywnej. Dlatego fundamentalnym aksjomatem konkurencyjności międzynarodowej jako katalizatora produktywności jest ujmowanie poszczególnych czynników składowych w tym właśnie kontekście.

Poziom konkurencyjności przedsiębiorstw jest kształtowany przez czynniki wewnętrzne, będące w gestii każdego z podmiotów gospodarczych, oraz przez czynniki zewnętrzne, na które nie mają one wpływu, ponieważ odnoszą się do otoczenia wymuszającego ich respektowanie (Adamkiewicz-Drwiłło, 2010). Te ostatnie tkwią głównie we wszelkiego rodzaju normach, obowiązujących i uporządkowanych prawnie. Dotyczą one zarówno regulacji procesów techniczno-technologicznych, jak i zachowań rynkowych, objętych krajowymi i międzynarodowymi normami prawnymi. Aby przedsiębiorstwa mogły prowadzić działalność gospodarczą, muszą przestrzegać tych regulacji. Stosowanie się do obowiązujących standardów procesów produkcyjnych, z których najważniejsze mają charakter norm technicznych i ekologicznych, warunkuje dopuszczenie wytworzonych dóbr do obrotu rynkowego. Natomiast możliwość funkcjonowania w ramach gospodarki rynkowej wymusza konieczność stosowania się do obowiązujących reguł i zasad jej funkcjonowania. Są one kształtowane w efekcie podejmowania stosownych regulacji prawnych przez poszczególne rządy i instytucje państwowe. Mają fundamentalne znaczenie, ponieważ stanowią zarówno czynnik sprzyjający, jak i barierę rozwoju, uniemożliwiającą ekspansję rynkową przedsiębiorstw. Dlatego więc czynniki składowe

---

⁴ Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga określonych warunków technicznych, ekonomicznych oraz społecznych w skali całego kraju. Warunki techniczne wiążą się głównie z infrastrukturą komunikacyjną, energetyczną i telekomunikacyjną. Wielkość i jakość tej infrastruktury warunkuje podejmowanie decyzji o inwestycjach rodzimych i zagranicznych oraz napływie kapitału międzynarodowego. Nie są one jednak czynnikami produkcji w sensie ekonomicznym.

konkurencyjności międzynarodowej, rozumianej jako katalizator produktywności gospodarczej, są kształtowane instytucjonalnie.

Aby czynniki składowe konkurencyjności międzynarodowej miały charakter katalizatora produktywności ekonomicznej, powinny należeć do zbioru odrębnego od agregatu czynników produkcji i od samego produktu. Jak już wspomniano, produkt jako zmienna wynikowa oraz siła robocza, kapitał i technologia są uwzględniane w modelowych ujęciach wzrostu gospodarczego. Ten punkt wyjścia dla konkurencyjności jako katalizatora, między innymi, produktywności makroekonomicznej, jest więc zasadny.

Co oznacza aksjomat interaktywności w kontekście zaproponowanego podejścia do konkurencyjności międzynarodowej jako katalizatora produktywności ekonomicznej? Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga określonych warunków technicznych, ekonomicznych oraz społecznych w skali kraju. Warunki techniczne wiążą się głównie z infrastrukturą komunikacyjną, energetyczną i telekomunikacyjną. Wielkość i jakość infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej i portowej (żegluga morskiej i śródlądowej) ma wpływ na podejmowane decyzje o inwestycjach rodzimych i zagranicznych oraz napływie kapitału międzynarodowego. Rozwój gospodarczy wiąże się z niezawodnością infrastruktury energetycznej i telekomunikacyjnej. Współcześnie stosowanie teleinformatyki w komunikacji biznesowej jest warunkiem rozpoczęcia, a następnie prowadzenia, wszelkiej działalności gospodarczej. Wymienione pokrótce uwarunkowania techniczne nie stanowią czynników produkcji w sensie ekonomicznym, ale bez ich występowania niemożliwy jest wzrost gospodarczy kraju i poprawa jego produktywności. Podobnie przedstawia się kwestia związana z – szeroko rozumianymi – instytucjami państwa. Regulacje rynku finansowego, rynku pracy, realizacja określonej polityki konkurencji, sprzyjającej rozwojowi rynków dóbr i usług, obowiązujące przepisy wymiany międzynarodowej czy prawo zamówień publicznych, tworzą warunki działalności biznesowej w gospodarce. I podobnie, jak to jest w wypadku infrastruktury technicznej, wymienione determinanty, będące w gestii państwa i rządu, wchodzi w interakcję z czynnikami produkcji, nie będąc nimi z punktu widzenia teorii wzrostu gospodarczego. Natomiast przyjęcie aksjomatu o trwałości danego komponentu konkurencyjności oznacza, że interakcja między nim a czynnikiem produkcji nie zużywa go w jednym cyklu produkcyjnym.

4. Istota konkurencyjności międzynarodowej jako katalizatora produktywności ekonomicznej

Przyjęcie powyższych aksjomatów nasuwa więc pytania: co może być katalizatorem produktywności ekonomicznej? Czy istnieje możliwość pomiaru tak zdefiniowanego katalizatora produktywności i uwzględnienie go w teoriach wzrostu gospodarczego?

Autorka niniejszego artykułu proponuje wykorzystanie części danych publikowanych w raportach konkurencyjności międzynarodowej WEF, wyselekcjonowanie podfilarów, które spełniają powyższe aksjomaty, i dopiero zbiór tych komponentów nazwanie „konkurencyjnością międzynarodową”.

Czymże jest więc konkurencyjność międzynarodowa? Czy można przyjąć, iż produktywność ekonomiczna danego kraju zależy od uwarunkowań, w jakich przebiegają makroekonomiczne procesy produkcyjne, które tkwią, między innymi, w szeroko rozumianej infrastrukturze instytucjonalnej i technicznej (np. transportowej, telekomunikacyjnej)? Czy słuszne jest założenie, że produktywność ekonomiczną determinuje prowadzona polityka, w efekcie której rozwija się system edukacji kraju, sfera badań naukowych? Czy zasadne jest uznanie tak postrzeganej konkurencyjności kraju jako jego atrybutów, cech, właściwości, które sprzyjają poprawie produktywności ekonomicznej?

Próba odpowiedzi na tak postawione pytania winna być jednak poprzedzona założeniem, że konkurencyjność międzynarodowa to właściwość, która określa zdolność kraju do tworzenia warunków wzrostu produktywności oraz pożądanych zachowań rynkowych w sytuacji, gdy kraje pozostałe czynią to lepiej, sprawniej i efektywniej. Są to więc warunki tkwiące w otoczeniu działalności gospodarczej, kreowane przez instytucje gospodarcze, polityczne i społeczne.

Na tej podstawie można postawić hipotezę, iż konkurencyjność międzynarodowa jest „katalizatorem” produktywności ekonomicznej. Oznacza to, że dana kombinacja kapitału fizycznego, pracy, kapitału ludzkiego i postępu technicznego przyczynia się do wyższej produktywności danego kraju, im wyższy poziom konkurencyjności międzynarodowej jej towarzyszy. Z uwagi na to, że produktywność warunkuje dobrobyt ekonomiczny kraju, to konkurencyjność międzynarodowa, jako katalizator produktywności, staje się pośrednio katalizatorem owego dobrobytu. Tak rozumiana konkurencyjność międzynarodowa nie jest dodatkowym czynnikiem produkcji,

lecz uczestniczy w interakcjach znanych czynników produkcji, dających w efekcie produkt. Konkurencyjność międzynarodowa, jako katalizator, jedynie przyspiesza, bądź też intensyfikuje, powyższe interakcje tak, że wyjściowy produkt jest większy niż byłby w wypadku ich nieobecności. Sam katalizator nie zużywa się w trakcie wspomnianych interakcji, mając katalityczny wpływ zarówno na kapitał ludzki (np. jakość systemu kształcenia), jak również na kapitał fizyczny (np. infrastrukturę transportową czy energetyczną).

Wzbogacenie problematyki rozwoju czy teorii wzrostu gospodarczego o konkurencyjność międzynarodową, jako katalizatora, nie wymaga rewizji dotychczasowych modeli ekonomicznych, na przykład poprzez rozszerzanie zestawu czynników produkcji. Natomiast modyfikacji może ulec mechanizm procesu produkcyjnego.

W opracowaniach na temat konkurencyjności międzynarodowej, które od kilkudziesięciu lat publikuje WEF oraz IMD, proponuje się podejścia metodologiczne i metody pomiaru wskaźnika, odnoszącego się do danego kraju. Jednak nie wszystkie one odpowiadają założeniom, które można byłoby nazwać aksjomatami konkurencyjności międzynarodowej utożsamianej z katalizatorem ekonomicznym.

Dotychczasowe badania benchmarkingowe konkurencyjności krajów należą głównie do grupy koncepcji czynnikowo-wynikowych, w których analizuje się interakcje między poziomem rozwoju gospodarczego a czynnikami determinującymi konkurencyjność kraju. Jednak w analizach publikowanych raportów proponuje się pomiar zarówno efektów, jak i tego, co rzeczywiście warunkuje prowadzenie działalności gospodarczej, skutkując wzrostem gospodarczym (lub jego spadkiem) oraz wzrostem (lub spadkiem) znaczenia kraju w systemie gospodarki światowej. Natomiast koncepcja konkurencyjności kraju jako katalizatora produktywności i przyjęcie powyższych aksjomatów umożliwi podjęcie próby wyselekcjonowania czynników, które mają wpływ na konkurencyjność danego kraju, nie będąc *stricto* czynnikami produkcji⁵.

---

⁵ Próba weryfikacji tej hipotezy została przedstawiona m.in. w publikacji Adamkiewicz, Kot, 2015.

Literatura

- Acemoglu, D. (2003). Root Causes: A Historical Approach to Assessing the Role of Institutions in Economic Development. *Finance and Development*, 40 (2), 27–30.
- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J.A. (2001). The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation. *American Economic Review*, 91 (5), 1369–1401.
- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J.A. (2005). Institutions as a Fundamental Cause of Long-Run. W: Ph. Aghion, S.N. Durlauf (eds.), *Handbook of Economic Growth*, 1A. Elsevier North Holland.
- Adamkiewicz-Drwiłło, H.G. (2010). *Konkurencyjność przedsiębiorstw w świetle uwarunkowań współczesnej gospodarki*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierowania „Dom Organizatora”.
- Adamkiewicz, H.G., Kot, S.M. (2015). International Competitiveness as the Catalyst of Productivity. *International Review of Business Research Papers*, 11 (2), 120–131.
- Ajitabh, A., Momaya, K. (2004). Competitiveness of Firms: Review of Theory, Frameworks and Models. *Singapore Management Review*, 26 (1), 45–61.
- Annoni, P., Kozovska, K. (2010). *EU Regional Competitiveness Index RCI 2010*. European Union.
- Bouis, R., Duval, R., Murtin, F. (2011). The Policy and Institutional Drivers of Economic Growth Across OECD and Non-OECD Economies: New Evidence from Growth Regressions. *OECD Economics Department Working Papers*, 843. OECD Publishing. Pobrano z: <http://dx.doi.org/10.1787/5kghwnhxwkhj-en> (5.05.2015).
- Chao-Hung, W., Li-Chang, H. (2010). The Influence of Dynamic Capability on Performance in the High Technology Industry: The Moderating Roles of Governance and Competitive Posture. *African Journal of Business Management*, 5 (4), 562–577.
- Hall, R.E., Jones, C.I. (1999). Why do Some Countries Produce so Much More Output per Worker than Others? *Quarterly Journal of Economics*, 114 (1), 83–116.
- Knack, S. (2003). Groups, Growth and Trust: Cross-Country Evidence on the Olson and Putnam Hypotheses. *Public Choice*, 117 (3–4), 341–355.
- Knack, S., Keefer, P. (1997). Does Social Capital Have an Economic Payoff? A Cross-Country Investigation. *Quarterly Journal of Economics*, 112 (4), 1251–1288.
- Krugman, P.R. (1994). Competitiveness: A Dangerous Obsession. *Foreign Affairs*, 73 (2), 28–44.
- Lall, S. (2001). Competitiveness Indices and Developing Countries: An Economic Evaluation of the Global Competitiveness Report. *World Development*, 9 (9), 1501–1525.

- Oughton, C., Whittam, G. (1997). Competition and Cooperation in the Small Firm Sector. *Scottish Journal of Political Economy*, 44 (1), 1–30.
- Porter, M.E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Simon & Schuster Inc.
- Porter, M.E. (2004). Building the microeconomic foundations of prosperity: Findings from the business competitiveness index. W: M.E. Porter et al. (eds.), *Global Competitiveness Report 2003–2004 of the World Economic Forum*. Oxford: Oxford University Press.
- Putnam, R.D., Leonardi, L., Nanetti, L.Y. (1994). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Rodriguez-Pose, A., Storper, M. (2006). Better Rules or Stronger Communities? On the Social Foundations of Institutional Change and Its Economic Effects. *Economic Geography*, 82 (1), 1–25.
- Rodrik, D., Subramanian, A., Trebbi, F. (2004). Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development. *Journal of Economic Growth*, 9 (2), 131–165.
- Romer, D. (2000). *Makroekonomia dla zaawansowanych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sala-i-Martin, X., Bilbao-Osorio, B., Di Battista, A., Drzeniek Hanouz, M., Geiger, T., Galvan, C. (2014). The Global Competitiveness Index 2014–2015: Accelerating a Robust Recovery to Create Productive Jobs and Support Inclusive Growth. W: *The Global Competitiveness Report 2014–2015*. Geneva: World Economic Forum, Palgrave Macmillan.
- Vijayaraghavan, M., Ward, W.A. (2001). Institutions and Economic Growth: Empirical Evidence from a Cross-National Analysis. *Working Paper, 001302*. Clemson, S.C.: Center for International Trade, Clemson University.
- Zak, P.J., Knack, S. (2001). Trust and Growth. *The Economic Journal*, 111 (470), 295–321.

THE THEORETICAL ASPECTS OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS – THE CONCEPTION OF THE CATALYST OF PRODUCTIVENESS

Abstract

In this article, the formulation of international competitiveness was proposed as the catalyst of economic productiveness. It was accepted, that and the propriety which defines the ability of the country to creating the conditions of the growth of productiveness and desirable marketable behaviours in the situation when remaining cuts they act this better, more skilfully and more effective. So comprehended competitiveness is in the surroundings of productive processes, contributing to the economic growth.

Keywords: international competitiveness, economic growth, the catalyst of productiveness

Kody JEL: O47, O57, F43